

Sygn. akt IV CZ 79/15

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z wniosku B. Ż.
przy uczestnictwie D. Ż.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 stycznia 2016 r.,
zażalenia uczestnika postępowania
na postanowienie Sądu Okręgowego w O.
z dnia 15 kwietnia 2015 r., sygn. akt I Ca [...],

odrzuca zażalenie.

UZASADNIENIE

B. Ż. wystąpiła o podział majątku wspólnego, wskazując we wniosku kilka nieruchomości i samochodów oraz wnosząc jednocześnie o wydanie postanowienia wstępnego ustalającego nieważność umowy majątkowej małżeńskiej i podziału majątku, zawartej w dniu 10 grudnia 2010 r. z byłym mężem D. Ż., obejmującej nieruchomości.

Postanowieniem wstępnym z dnia 29 lipca 2013 r. Sąd Rejonowy ustalił, że umowa ta jest nieważna. Za podstawę orzeczenia zostało przyjęte ustalenie, że zawierając tę umowę wnioskodawczynie znajdowała się w stanie wyłączającym

swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, co - stosownie do art. 82 k.c. - spowodowało nieważność jej oświadczenia woli.

Sąd Okręgowy w O. rozpoznając apelację uczestnika przeprowadził obszernie uzupełniające postępowanie dowodowe i ustalił brak podstaw do stwierdzenia, by wnioskodawczyni zawierając umowę znajdowała się w stanie wyłączającym świadomość lub swobodę decyzyjną, a tym samym - brak podstaw do ustalenia nieważności umowy z dnia 3 grudnia 2010 r. Z tego względu Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2015 r. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O. w innym składzie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego. Jako podstawę prawną orzeczenia Sąd powołał art. 386 § 4 w zw. z art. 361 k.p.c.

Sąd Okręgowy oddalił wniosek uczestnika o wykładnię swego orzeczenia. Wskazał, że z orzeczenia tego w sposób niebudzący wątpliwości wynika, iż uchylając postanowienie wstępne przesądził kwestię, że zawarta pomiędzy zainteresowanymi umowa o podział majątku jest ważna; przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do dalszego prowadzenia dotyczy innych składników majątku wspólnego, jeżeli istnienie takich zostanie ustalone.

W zażaleniu na to postanowienie uczestnik zarzucił błędne zastosowanie art. 386 § 4 k.p.c. i wniósł „o zmianę zaskarżonego postanowienia przez uchylenie postanowienia wstępnego oraz przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia Sądowi pierwszej instancji (...)”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenia do Sądu Najwyższego przysługują na postanowienia sądu drugiej instancji wymienione w art. 394¹ § 1, 1¹ i 2 k.p.c.

Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. przysługuje od wydanych na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzeczeń kasatoryjnych, czyli wyroków (postanowień co do istoty w postępowaniu nieprocesowym, art. 516 k.p.c.) uchylających orzeczenie i przekazujących sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, z przyczyn określonych w tym przepisie. Celem tego zażalenia, z którymi wiąże się także zakres kontroli sprawowanej przez Sąd Najwyższy przy

jego rozpoznaniu, jest zbadanie, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna takiego orzeczenia odpowiada podstawie ustawowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41). Nie budzi wątpliwości, bo wynika wprost z powołanych przepisów i charakteru tego szczególnego środka odwoławczego, że zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje wyłącznie od orzeczeń uchylających wyrok (postanowienie co do istoty) i przekazujących sprawę do ponownego rozpoznania, a przedmiotem kontroli jest wyłącznie to, czy sąd prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą przyczynie orzeczenia kasatoryjnego, którą obecnie stanowi tylko nierozpoznanie istoty sprawy albo potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Zaskarżone postanowienie nie jest orzeczeniem przekazującym sprawę do ponownego rozpoznania w zakresie objętym postanowieniem wstępnym. Wynika to jednoznacznie z jego sentencji, i znajduje oparcie w uzasadnieniu. Sąd Okręgowy nie uchylił postanowienie wstępnego dlatego, że Sąd pierwszej instancji nie orzekł co do istoty sprawy ani z tej przyczyny, by wydanie orzeczenia w instancji odwoławczej wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Przeciwnie, uchylił je z tego powodu, że po uzupełnieniu postępowania dowodowego poczynił ustalenia prowadzące do wniosku, iż postanowienie Sądu pierwszej instancji było błędne, a majątkowa umowa małżeńska obejmująca nieruchomości, wbrew stanowisku tego Sądu, była ważna. Kwestia ta została przesądzona w sposób wiążący i nie będzie podlegać ponownemu rozpoznaniu. Tego rodzaju orzeczenie w istocie ma w charakter reformatoryjny.

Źródłem nieporozumienia może być niekonsekwencja Sądu Okręgowego i zawarcie w sentencji zaskarżonego postanowienia elementów zbędnych (przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawienie mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego), jak również nieuzasadnione zastrzeżenie rozpoznania sprawy w innym składzie, co dotyczy tylko sytuacji po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania (art. 386 § 5 k.p.c.). Ostatecznie jednak nie ma to wpływu na charakter orzeczenia, które nie jest orzeczeniem podlegającym zaskarżeniu na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Powołanie przez Sąd w uzasadnieniu art. 386 § 4 k.p.c. może wynikać z tego, że

przepisy o orzeczeniach sądu drugiej instancji wydawanych w wyniku uwzględnienia apelacji przewidują alternatywnie możliwość zmiany wyroku (postanowienia co do istoty) albo uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (art. 386 § 1 i § 3 k.p.c.), a nie przewidują orzeczenia ograniczonego do uchylenia wyroku (postanowienia co do istoty), którego automatycznym skutkiem (podobnie jak w wypadku różnych postanowień formalnych) jest kontynuowanie, dalsze (a nie ponowne) prowadzenie postępowania.

Ze względu na to, że zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 15 kwietnia 2015 r. jest niedopuszczalne, brak podstaw i potrzeby dokonywania w obecnym postępowaniu analizy charakteru takich orzeczeń.

Podnoszona w zażaleniu kwestia dotycząca istnienia lub nieistnienia innych składników majątkowych podlegających podziałowi jest kwestią, która będzie przedmiotem rozpoznania przez Sąd Rejonowy po uchyleniu postanowienia wstępnego.

Z tych względów zażalenie podlegało odrzuceniu, stosownie do art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398⁶ § 3 k.p.c.

l.n